

Innledning

Eva Bjerkholt¹, Nina Aagesen Vasseljen², Anne Kristin Dahl³ og Gerd Sylvi Steinnes⁴

¹Universitetet i Sørøst-Norge; ²NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet;

³Universitetet i Oslo; ⁴Høgskulen i Volda

Denne antologien er en markering av 20-årsjubileet for det nasjonale kompetansenettverket «Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole», tidligere omtalt som nettverk for veiledning av nyutdannede lærere i barnehage og skole. Nettverket ble etablert høsten 2003 etter initiativ fra Eva Bjerkholt. Nettverkets mandat er å bidra til forsknings- og erfaringsbasert kunnskap om overgangen fra å være lærerstudent til å bli en profesjonell lærer, samarbeid mellom lærerutdanningene og profesjonsfeltet, samt videre utvikling av det profesjonsfaglige veiledningsfeltets kunnskapsgrunnlag. OECD etterlyste allerede på begynnelsen av 1990-tallet tiltak for å støtte de nyutdannede lærernes overgang fra lærerutdanning til å være nyutdannet lærer i Norge. Dette ble starten for prosjektet profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i Norge i 1998.

I løpet av disse årene har nettverket vært en aktiv bidragsyter inn i departementets og direktoratets arbeid med oppfølging og profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Nettverket bidrar blant annet med erfarings- og forskningsbasert kunnskap i utvikling og revidering av nasjonale styringsdokumenter og profesjonsfaglig veiledninger.

Vi gjør oppmerksom på at de fleste artiklene i denne antologien er skrevet før dokumentet «Veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole» (KD, 2018) ble revidert og publisert 2. mai 2025. Ny tittel på dette dokumentet er «Prinsipper og forpliktelser for *profesjonsfaglig veiledning* for nyutdannede lærere i barnehage og skole» (KD, 2025). Dette innebærer at de fleste artiklene i antologien viser til begreper og innhold i dokumentet fra 2018, ikke revidert dokument fra 2025.

Nettverkets mål og hensikt

Målet med det nasjonale nettverket er samarbeid, erfaringsutveksling og forskning på veiledning, veilederutdanning, kunnskapsutvikling innen overgangen fra lærerutdanning til å bli en profesjonell lærer, samt kvalitet på oppfølgingen og veiledningen av nyutdannede lærere. Her står samarbeid med barnehage- og skoleeiere, skoleledere, lokale veiledere og nyutdannede lærere sentralt. Nettverket bidrar på ulike måter til å spre og drøfte kunnskapsgrunnlag og praksiser.

Nettverkets arbeidsområde omfatter også kvalitetsutvikling av det profesjonsfaglige veiledningsfeltet mer generelt. Det innebærer veiledning i lærerutdanningen, i barnehagene og skolene, samt veilederutdanninger. Norge er et foregangsland i Norden når det gjelder veilederutdanninger for lærere.

Nettverk for veiledning av nyutdannede lærere i barnehage og skole finansieres av Utdanningsdirektoratet og består av representanter fra alle universitet og høyskoler (UH-institusjoner) som tilbyr lærerutdanning og som samarbeider med skole- og barnehageeiere om oppfølging av og veiledning for nyutdannede lærere. Nettverkets representanter er lærerutdannere, veilederutdannere og forskere. På nettverksseminar og i nettverksmøter deltar også representanter fra lærerstudentene i Utdanningsforbundet, Utdanningsforbundet, KS: Kommunenes Interesseorganisasjon, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.

Nettverket har gjennom tjueto år arrangert ett til to nettverksseminarer pr år, samt årlige fysiske eller digitale nettverksmøter. Disse samlingene er viktige for generell erfaringsutveksling, samt for forsknings- og informasjonsutveksling mellom Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og nettverket.

Nettverket har siden 2005 hatt en sentral rolle i nordisk samarbeid om oppfølging og profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere ved å etablere og delta i forskningsnettverket NQTNE: «Newly Qualified Teachers in Northern Europe. Research and Development Network» (2005-2011). Dette Nordiske forskningsnettverket arrangerte konferanser og seminarer, presenterte forskning på nasjonale og internasjonale konferanser samt publiserte antologien *Newly Qualified Teachers in Northern Europe – Comparative Perspectives on Promoting Professional Development* redigert av Göran Fransson og Christina Gustafsson (2008).

I 2017 ble dette nordiske forskningsnettverket videreført som et tverrsektorielt nettverk NTI: «Nordic Teacher Induction» (2017-2025) ledet av Eva Bjerkholt, lederen av det nasjonale nettverket for profesjonsfaglig

veiledning for nyutdannede lærere i Norge. I tillegg til forskere omfattet dette nettverket også de største lærerorganisasjonene i Danmark, Estland, Finland, Færøyene, Island, Norge og Sverige. Det nordiske samarbeidet har hele tiden blitt finansiert via søknader til Nordplus.

Det nasjonale nettverket er også en av initiativtakerne til og lederne av det Europeiske tverrsektorielle nettverket «TIME: Teacher Induction and Mentoring in Europe». Dette er del av Nettverk 1 Professional Development som er et av forskningsnettverkene i «EERA: European Educational Research Association» som arrangerer de årlige ECER-konferansene.

Dagens (nasjonale) nettverk ledes av professor Eva Bjerkholt og et arbeidsutvalg som er geografisk representativt og dekker barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Arbeidsutvalget arrangerer nettverksseminarer og nettverksmøter og leder nettverkets etablerte arbeidsgrupper for barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Siden 2020 har nettverkets arbeidsutvalg arrangert åpne webinarer inntil fire ganger i året der nyere forskning på profesjonsfaglig veiledning, veiledningsordninger samt profesjonsfaglig veiledning i ulike kontekster, presenteres og drøftes. Invitasjonen til disse webinarne legges på nettverkets nettside nyutdannede.no og formidles via lærerutdanningenes nettverkskontakter.

Nettverkets publikasjoner

Nettverkets tidligere og nåværende deltakere har siden starten i 2003 publisert utallige vitenskapelige artikler, master- og doktorgradsavhandlinger.

I 2007 redigerte Utdanningsdirektoratet v/ Kari Skjølsvik artikkelsamlingen *Når starten er god. En artikkelsamling om profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage, grunnskole og videregående opplæring* med 15 fagartikler fra deltakerne i nettverket. I 2008 publiserte det nasjonale nettverket en vitenskapelig antologi *Det store spranget. Ny som lærer i skole og barnehage*, redigert av Torlaug Løkensgard Hoel, Brit Hanssen, Rachel Jakhelln og Sissel Østrem. Og i 2009 utga nettverket en vitenskapelig rapport *Veiledning for nyutdannede lærere – et speil for kvalitetsutvikling i lærerutdanningen?* av Trond Lekang, Knut-Rune Olsen og Gunnar Engvik. Utdanningsdirektoratet har finansiert disse utgivelsene.

Nettverket har vært representert med forsknings- og erfaringsbaserte presentasjoner på lokale, regionale, nasjonale og internasjonale seminarer og konferanser. Slik bidrar nettverket på ulike måter til kunnskapsutvikling både nasjonalt og internasjonalt.

I 2020 publiserte det nordiske nettverket NTI oppfølgeren til antologien fra 2008 *New Teachers in Nordic Countries – Ecologies of Mentoring and Induction* redigert av Knut-Rune Olsen, Eva Bjerkholt og Hannu L. T. Heikkinen.

TIME – nettverket vil i løpet av 2025 publisere antologien *Ecologies of Teacher Induction and Mentoring in Europe* redigert av Michelle Helms-Lorenz, Hannu L. T. Heikkinen, Helle Plauborg og Eva Bjerkholt.

Hvorfor jubileumsantologi?

Intensjonen med nettverkets jubileumsantologi er å bidra til faglig debatt og kunnskapsutvikling, til videre utvikling av overgangsordninger for nyutdannede og til kvalitetsutvikling innenfor profesjonsveiledning og veilederutdanning. Vi ønsker å synliggjøre noen sentrale tidslinjer og diskurser, å drøfte utviklingen og utbredelsen av ordninger for oppfølging og profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere, og å bidra til å utvikle samarbeidet om forskning og publisering innen det profesjonsfaglige veiledningsfeltet.

I løpet av de siste tjue årene har det skjedd mye innenfor det profesjonsfaglige veiledningsfeltet. Økt omfang av empirisk forskning, både innenfor veiledning generelt og profesjonsfaglig veiledning spesielt, har utvidet kunnskapsgrunnlaget. Forskning på overgangen mellom utdanning og yrke og oppstarten som lærer har økt både nasjonalt og internasjonalt. I antologien presenteres ulike teoretiske og praktiske tilnærminger til profesjonsfaglig veiledning, der en intensjon er å fremme kritiske perspektiver på individuell og kollektiv veiledning og bidra til kunnskapsutvikling som også kan få betydning for utvikling av andre faglige profesjonelle fellesskap. Gjennom å åpne for bredde i tilnærminger og et mangfold av perspektiver både når det gjelder teoretiske og filosofiske innganger til veiledning, håper vi at antologien vil stimulere til debatt. Mangfold, nyskaping, bærekraft, iderikdom og profesjonsutvikling var sentrale begreper i invitasjonen som ble sendt til nettverkets medlemmer og fagfeltet generelt. Disse begrepene finner vi igjen i de ulike delene av antologien og i de enkelte artiklene.

Sentrale begreper i antologien – veiledning og induction

Veiledning

Antologiens artikler har ulike fokus når det gjelder begrepet veiledning, men i hovedsak relateres det til begrepet veiledning basert på Roberts

(2000) åtte kjennetegn ved veiledning som fenomen. Roberts gjennomførte en fenomenologisk studie av artikler om veiledning fra ulike vitenskapelige disipliner i perioden 1978-1999. Til tross for store variasjoner fant han åtte distinkte fellestrekk. Veiledning preges av å ha en prosessuell form, den er andreorientert, hjelpende, læringsstøttende, reflekterende og målrettet. Han fant også at prosessen ofte var formalisert med en tydelig leder (veileder) som ledet prosessene, samt at veiledningen ofte hadde til hensikt å bidra til personlig og kollektiv profesjonell utvikling (Bjerkholt, 2013; Madsen & Bjerkholt, 2025). I den norske konteksten kjenner vi igjen disse distinkte kjennetegnene på profesjonsfaglig veiledning (Bjerkholt, 2013; Bjørndal, 2009; Gjems, 1999; Handal & Lauvås, 1983; Lauvås & Handal, 1990, 2000, 2014; Skagen, 2000; Sundli, 2001; Søndena, 2002; Ulleberg, 2014; Worum, 2014). I tillegg til fellestrekkene utledet fra Roberts (2000) framheves ofte det dialogiske, det vil si kvaliteter i relasjonen mellom deltakerne som trygghet, anerkjennelse, respekt, og likeverdighet. Hensikten med profesjonsfaglig veiledning er profesjonell utvikling og profesjonalisering av lærerprofesjonenes arbeid.

Siden 1960-tallet har pedagogisk veiledning (også profesjonsfaglig veiledning) i Norden gått fra i hovedsak å være mesterlære (Nielsen & Kvale, 2000) til å bli preget av humanistiske ideer (Bue, 1973), og etter hvert til mer kognitivt orienterte tilnærminger (Handal & Lauvås, 1983, 1990) der veiledningen også skal bidra til kritisk refleksjon. Parallelt med fokuset på kritisk refleksjon vokste det også fram et mer systemisk perspektiv innen profesjonsfaglig veiledning. Dette perspektivet har røtter tilbake til Bateson (Gjems, 1995, 2000; Ulleberg 2004, 2014). Etter hvert har det konstruktivistiske, dialogiske og sosiokulturelle perspektivet fått en dominerende plass i det profesjonsfaglige veiledningslandskapet (Bjerkholt, 2017; Heikkinen *et al.*, 2012; Skagen, 2021). Dette finner vi tydelig i definisjoner basert på eksempelvis Kaare Skagen, Cato Bjørndal, Eva Bjerkholt, Kirsten S. Worum og Kari Søndena. Gunnar Handal og Per Lauvås videreutviklet også sin definisjon av veiledning fra å ha utgangspunkt i en kognitiv og humanistisk tradisjon til å forankre strategien «Handling og refleksjon» i en sosiokulturell forståelse (Handal & Lauvås, 1983; Lauvås & Handal, 1990, 2000, 2014).

Det profesjonsfaglige veiledningsfeltet har beveget seg fra et individualistisk perspektiv med i hovedsak en til en-veiledning, til også å omfatte kollektive perspektiver (Kvam, 2024; Worum, 2014). Profesjonsfaglig veiledning handler om mer enn den enkeltes utvikling og læring. Det handler også om gjensidighet og å invitere til reflekterende samtaler der alle

deltakerne er aktivt lærende i det Edel Karin Kvam (2024) kaller «medskapende samspill om kunnskapsintegrasjon» (s. 17). Med kunnskapsintegrasjon menes integrasjon av ulike kunnskapsformer, kompetanser, ferdigheter og perspektiver. Det er fortsatt langt igjen til å kunne fastslå at vi har et grundig empirisk grunnlag basert på omfattende empirisk forskning når det gjelder kunnskapsgrunnlag for profesjonsfaglig veiledning som kollektiv virksomhet. Dette feltet ser ut til i større grad å utvikle modeller for kollektiv samhandling eller samskaping enn grunnleggende kunnskap om etiske, kroppslige og dialogiske prosesser og posisjoneringer i kollektiv veiledning. Vi ønsker med denne antologien å inspirere flere til å forske på denne type perspektiver og vektlegge både individuelle og kollektive prosesser i utvikling av det profesjonsfaglige veiledningsfeltet.

Nettverket for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere har sitt utspring i pedagogisk veiledning. Pedagogisk veiledning har vært preget av ulike retninger og strømninger i løpet av de siste 60-årene. Det store paradigmeskiftet innen veiledningsfeltet skjedde på 1980-1990-tallet med den dominansen veiledningsstrategien «Handling og refleksjon» fikk innenfor pedagogisk veiledning. Veiledning som var knyttet til utvikling av kompetanse innen de pedagogiske, sosiale og helsefaglige områdene ble den gang omtalt som yrkesfaglig veiledning (Lauvås & Handal, 1990). I 2017 introduserte Eva Bjerkholt begrepet profesjonsveiledning (Bjerkholt, 2017). Hun begrunnet dette med at yrker som krever utdanning på universitets- og høghskolenivå, som lærere, sykepleiere, barnevernspedagoger omtales som profesjonsutdanninger (Dale, 2005; Grimen, 2008; Heggen, 2008; Mausethagen & Smeby, 2017). Ved å knytte denne delen av pedagogisk veiledning til yrke slik Handal og Lauvås gjorde i 1983, presiserte de hva slags veiledning deres strategi rettet seg mot. Det Bjerkholt gjorde var å ta konsekvensene av deres spesifisering og tydeliggjøre hensikten med veiledningen ved å peke på profesjonens kunnskapsgrunnlag og utfordring av dette som innhold i veiledning og profesjonalisering av virksomheten som et sentralt mål for veiledningen. Det innebærer at profesjonsfaglig veiledning omfatter både individuelle og kollektive prosesser i profesjonsutdanningen, utvikling av profesjonelle lærende fellesskap samt av kvaliteten i barnehage og skole.

I antologien *Veiledning av nye lærere. Nasjonale og internasjonale perspektiver* (Smith & Ulvik, 2010) argumenterte forfatterne for at det å være profesjonsfaglig veileder i ulike profesjonelle fellesskap er å bidra til andre voksnes profesjonelle utviklingsutvikling og kvalitetsutvikling av sektoren.

De poengterte at det å være profesjonsfaglig veileder krever kompetanse utover ordinær lærerkvalifisering. Det dreier seg både om rollen, funksjonene som profesjonsfaglig veileder og den spesifikke kommunikasjons- og relasjonskompetansen veilederne trenger for å fylle denne rollen. Som profesjonsfaglig veileder i lærerutdanningen, i oppfølging av og veiledning for nyutdannede, samt veiledning i profesjonsfellesskapene, trenger veilederne mer innsikt i veilednings-, profesjons- og organisasjonsteori enn det som er mulig å ha i lærerutdanningene. Denne antologien ønsker å bidra med kunnskap, forskning og drøfting av hvilket kunnskapsgrunnlag denne spesifikke profesjonsfaglige veilederkompetansen trenger å utvikle.

Induction

Induction er det internasjonale begrepet for overgangen fra profesjonskvalifisering til å bli en profesjonell lærer. Induction omfatter en periode, en fase og ulike aktiviteter for nyutdannede lærere. Induction er etter hvert blitt et omfattende forskningsområde internasjonalt, men også i Norden er det etablert forskningsgrupper og forskningsmiljøer innen dette feltet på flere av universitetene og høyskolene. I 2006 viste en nasjonal evaluering av veiledningsordninger for nyutdannede i Norge (Dahl et al., 2006) at det var i ferd med å bli etablert et eget forskningsfelt knyttet til induction og veiledning, der det nasjonale nettverket for veiledning av nyutdannede lærere ble tildelt mye av æren for at interessen for dette feltet var økende.

Begrepet induction er vanskelig å oversette til norsk eller nordiske språk. NOU 2022: 13 skriver om introduksjon mens andre benytter begrepet overgang fra lærerutdanning til å bli en profesjonell lærer. Forskere (Britton et al., 2003; Feiman-Nemser, 2010; Helms-Lorenz, et al., 2025) anslår denne perioden til å dreie seg om de første 3-5 årene som lærer. Det er noe ulikt når de ulike forskerne beregner at disse fasene starter, men det ser ut til at forskningsfeltet induction nå i større grad enn tidligere inkluderer deler av lærerutdanningen i induction-perioden. Dette er blitt mer og mer vanlig blant annet som en konsekvens av mangel på utdannede lærere i Europa. Dermed organiseres lærerutdanningene slik at studentene i avslutningen av studiet har mulighet til å arbeide som lærere parallelt med at de ferdigstiller sin grunnutdanning, eksempelvis i Estland og Island.

Forskningsfeltet Induction dreier seg om en konkret tidsperiode i lærernes karriereløp. Denne perioden strekker seg fra student i lærerutdanning, via oppstarten som lærer til å bli en profesjonell lærer etter 3-5 år (OECD,

2019). Perioden med oppstart som lærer oppleves, erfares og håndteres ulikt fra person til person. Imidlertid viser både forskning (Jakhelln, 2011; Olsen et al., 2022; Ødegård, 2011) og statistikk om frafall fra læreryrket at den første perioden som lærer kan være utfordrende og krevende.

Sharon Feiman-Nemser (2010) karakteriserer induction-perioden som en spesiell lærings- og sosialisingsfase i lærerkarrieren, der profesjonskvalifiseringen i lærerutdanningen skal transformeres til å bli handlingskompetanse og grunnlaget for videre profesjonell utvikling som lærer. Hun peker også på at i denne fasen endres den enkeltes identitet fra å være student til å bli lærer.

Forskere innen feltet induction har dokumentert betydningen av å forstå lærerutdanning som et kontinuum fra å starte på lærerutdanningen til å bli en profesjonell lærer (Helm-Lenz et al., 2025; Kvam et al., 2024; Olsen et al., 2020). Gert Biesta (2022) har pekt på at lærerutdanning dreier seg om qualification (kvalifisering), socialisation (sosialisering) og subjectification (subjektivering). I det nordiske tverrsektorielle nettverket (NTI) ble det arbeidet fram en modell for induction-perioden inspirert av Biesta kjernebegreper for utdanning (Heikkinen et al., 2023) og som illustrerer hvordan disse tre kjernebegrepene er områder som er sentralt i induction-perioden. Dette innebærer at innholdet i oppfølgingen av nyutdannede lærere bør bygge videre på de intensjonene som ligger i lærerkvalifiseringen. Profesjonsfaglig veiledning har vist seg å være et av de viktigste tiltakene for å støtte de nyutdannedes videre profesjonelle utvikling og bidra til at de blir værende i yrket (Shanks et al., 2020; Tonna, 2019; Tonna et al., 2017). De nasjonale rammene for profesjonsfaglig veiledning av nyutdannede lærere (Kunnskapsdepartementet, 2025) er basert på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap om inductionfasen og om profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere. Disse prinsippene bygger opp om lærerutdanning som et kontinuum fra lærerutdanning til yrke. Prinsippene for veiledning skal støtte den enkelte nyutdannede og nyutdannede som gruppe til å bygge videre på den kvalifiseringen utdanningen har gitt dem, men også ha et bevisst og kritisk reflektert perspektiv på den kvalifiseringen og sosialiseringen utdanningen og oppstarten som lærer gir dem. Med subjektivering menes det at den enkelte og profesjonsfelleskapet må ta stilling til hvilke etiske og verdimeslige antakelser som skal gjelde for den pedagogiske praksisen man ønsker å fremme og hvordan man ønsker at profesjonsfelleskapet skal være (Biesta, 2022). Det å stå i disse prosessene som nyutdannede kan være utfordrende og krevende. Profesjonsfaglig

veiledning med kvalifiserte veiledere framheves som betydningsfullt for den enkelte nyutdannedes identitetsutvikling som profesjonsutøver (Kunnskapsdepartementet, 2018, 2025). Kompetanse i profesjonsfaglig veiledning vil også kunne ha betydning for å etablere å utvikle inkluderende og anerkjennende lærerfellesskap.

Begrepet induction omfatter, i tillegg til de nyutdannedes utviklings- og læringsprosesser, også *induction program* og *induction activities* som skal bidra til å støtte de nyutdannede lærernes profesjonelle utvikling i induction-fasen. Det er stor enighet blant forskerne (Engvik et al., 2009; Shanks et al., 2020; Shockley et al., 2013) om at i tillegg til profesjonsfaglig veiledning individuelt og i gruppe, er kombinasjoner med andre aktiviteter som nettverk for nyutdannede, tiltak for aktivt og inkluderende profesjonsfellesskap og introduksjon til arbeidsplassen vesentlig (jmf. NOU 2022: 13). NOU 2022: 13 framhever kombinasjonen observasjon og profesjonsfaglig veiledning som ett av flere aktuelle tiltak i en helhetlig oppfølging av nyutdannede lærere det første året. I motsetning til de fleste andre profesjoner får nyutdannede lærere i Norge og Norden fullt ansvar fra første dag som lærer. Representanter for lærerstudentene, Utdanningsforbundet og KS begrunner i en kronikk i Kommunal Rapport hvorfor lærere er i en særstilling når det gjelder behovet for profesjonsfaglig veiledning: nettverket «Veiledning kan gi overskudd og tid til nødvendig ettertanke» (Gallavara, et al., 2024). De begrunner dette ved å vise til at hverdagen i barnehage og skole ikke gir mulighet til en gradvis introduksjon av kompleksiteten i læreryrket, til ansvar, forpliktelser, forventninger eller krav. De peker på at de nye lærerne må etablere og vedlikeholde gode relasjoner mellom barna/elevne og mellom barna/elevne og lærerne hver dag. De møter de samme barna og lærerne i flere år, slik at det å bygge tillitsfulle og anerkjennende relasjoner blir avgjørende. Samtidig bidrar kompleksiteten i lærerrollen også til at det oppstår kontinuerlig behov for å ta valg og beslutninger som kan komme til å få store konsekvenser for det enkelte barn eller elev (Munthe, 2003). Nyutdannede lærere både internasjonalt (Clemson, 2025; Shanks et al., 2020) og i Norge rapporterer om opplevelse av isolasjon og manglende støtte (Kvam et al., 2024; Madsen & Bjerkholt, 2025).

Nettverkets arbeid med antologien

Nettverkets jubileumsfeiring høsten 2023 var startpunktet for arbeidet med denne jubileumsantologien. Antologiens forfattere er i hovedsak

nåværende eller tidligere nettverksdeltakere og deres kolleger eller samarbeidspartnere i barnehage og skole. Men også andre lærerutdannere, forskere og lærere med interesse for profesjonsfaglig veiledning og læreres overgang fra utdanning til yrke har bidratt.

I skriveprosessen har antologiens forfattere deltatt i responsgrupper organisert innenfor antologiens fem deltema. Samarbeidet i responsgruppene har for mange av forfatterne gitt viktige innspill til videre studier og refleksjoner knyttet til ontologiske, epistemologiske og aksiologiske perspektiver på profesjonsfaglige veiledningspraksiser. For å sikre vitenskapelig kvalitet har antologiens artikler vært gjennom to runder med fagfellelvurderinger fra nettverkets redaksjon og anonyme fagfellelvurderinger organisert av forlaget Cappelen Damm ved forlagsredaktør Maria Braadland.

Finansieringen av antologien er basert på deler av Utdanningsdirektoratets bevilgninger til det nasjonale nettverket i perioden 2023-2025. Dette har gjort det mulig å publisere via Open Access slik at artiklene blir fritt tilgjengelig.

Antologiens innhold

Antologien består av fem deler:

Del 1: Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere

Del 2: Veiledning – grunnlagstenkning i bevegelse

Del 3: Utdanning for profesjonsfaglig veiledning

Del 4: Mangfold og nyskaping i profesjonsfaglig veiledning

Del 5: Bærekraftige profesjonsfaglige veiledningsordninger

Del 1 «Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere» består av artikkel 1.1, *Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i Norge: intensjoner, resultater og utfordringer*, skrevet av Knut-Rune Olsen og Eva Bjerkholt. Artikkelen skisserer intensjoner, utviklingen og betydningen av veiledningsordninger for nyutdannede lærere. Til tross for at nyutdannede lærere får fullt ansvar for barn og elever fra første dag, var Norden den regionen i Europa som var sist i gang med å sette i verk spesielle tiltak for nyutdannede lærere (Bjerkholt, 2013; Olsen *et al.*, 2020). Vi har også langt igjen til at alle nyutdannede lærere i Norden får tilbud om oppfølging og veiledning de første årene som lærere. Denne artikkelen

konsentreres spesielt om Norge og framveksten av de nasjonalt initierte veiledningsordninger for nyutdannede lærere lærerutdanningene sammen med kommunene og sentrale aktører i regioner over hele landet etablerer og kvalitetsutvikler overgangs- og veiledningsordninger for nyutdannede lærere i barnehage og skole. Den historiske gjennomgangen deler perioden fra ca. 1990 til dags dato inn i fire hovedfaser. Etableringen av det nasjonale nettverket for veiledning av nyutdannede lærere i barnehage og skole i 2003, og nettverkets arbeid fra da av har hatt en betydningsfull rolle i utviklingen av veiledningsordningene (Bjerkholt, 2013; Dahl et al., 2006; Rambøll, 2015, 2016, 2018, 2020, 2021). Denne artikkelen er oppdatert etter endringene i Prinsipper og forpliktelser for profesjonsveiledning for nyutdannede lærere (2025).

Del 2 «Veiledning – grunnlagstenkning i bevegelse» består av tre artikler som med ulike innfallsvinkler og teoretiske perspektiver inviterer til å utfordre, reflektere over og til å utvide det profesjonsfaglige veiledningsfeltets kunnskapsgrunnlag.

I artikkel 2.1, *Praktisk yrkesteori – en fetisj i veiledning?*, utfordrer Kari Søndena og Eva Bjerkholt begrepet praktisk yrkesteori (Lauvås & Handal 1990, 2000, 2014) sin dominerende posisjon i veiledningsfeltet. De etterlyser en mer kollektiv tilnærming i veiledning der det dialogiske paradigme med fokus på det kollektive, kultur, tradisjoner og lærerprofesjonenes mandat gis en sentral plass. De introduserer Bakhtins begrep *chronotop* (Bakhtin, 1981, 1984) som et supplement til begrepet praktisk yrkesteori (Lauvås & Handal, 1990) og utvider dermed innholdet og fokuset i profesjonsveiledning ut fra ontologiske, epistemologiske og aksiologiske perspektiver.

Artikkel 2.2, *Samtale, dialog og læring i profesjonsveiledning*, skrevet av Kirsten S. Worum og Inger Merethe Hansen, framhever betydningen av kvaliteter i veiledningsdialoger. Ved å ta utgangspunkt i Sokratiske dialoger og Bakhtins tilnærming til begrepet dialog undersøker de hvordan disse ulike tilnærmingene til dialoger gir muligheter og begrenser muligheter for felles meningsskapning i veiledning. De konkluderer med at profesjonsveiledning som tar utgangspunkt i Bakhtinske dialoger har størst potensiale for å ivareta og belyse profesjonens verdier og kunnskapsgrunnlag, og bidra til nye forståelser. Denne artikkelen har også et kritisk blikk på den dominerende posisjonen det individuelle perspektivet har hatt innenfor veiledningsfeltet.

Artikkel 2.3 har tittelen *Veiledning og vitalitet - når livskraft gis betydning*, og er skrevet av Ann Sofi Larsen og Bente Ulla. Artikkelen tar for

seg grunnlagstematikker i veiledning og retter søkelyset på vitalitet, bevegelser og livskraft i veiledning. Med utgangspunkt i veiledningsstudenters beskrivelser av det komplekse veiledningsfaglige feltet de studerer stiller forfatterne følgende spørsmål til studentenes tekster: Hvordan kan nyanser av livskraft ta form i veiledningsprosesser? Med utgangspunkt i veiledningsstudenters beskrivelser skriver forfatterne fram innfallsvinkler og perspektiver som kan berike veiledningsfeltets kunnskapsgrunnlag.

Del 3 «Utdanning for profesjonsfaglig veiledning» består av fire artikler om veilederutdanning.

Artikkel 3.1 har tittelen *Utdanning i profesjonsveiledning. Veilederstudenters perspektiver på utdanningens betydning*. Inger Merethe Hansen, Lene J. Kjær, Heidi Ø. Vala, Kirsten S. Worum, Susanne G. Jonsson, Arnhild Blystad og Eva Bjerkholt belyser her veilederutdanningens betydning for utvikling av veilederrollen og drøfter hva studentene opplever som signifikant for å utvikle seg til profesjonelle veiledere. Det empiriske materialet består av studenttekster og evalueringer fra veilederutdanninger ved tre UH-institusjoner. Forfatterne viser at veiledningsstudentene gjennom studiet endrer oppfatning av hva god veiledning er, og at veiledningen endres fra hovedsakelig individorientert i retning av en mer dialogbasert veiledning. I artikkelen vektlegges betydningen av dialog, flerstemmighet og kritisk tenking.

Artikkel 3.2 har tittelen *Skolebasert veiledningspedagogikk - et ledd i profesjonsutviklingen som lærer og lærerutdanner i praksisfeltet*. Line Mastad, Monika Øgård, Eva N. Haldammen og Eivind Aarli belyser i denne artikkelen hvordan lærere og skoleledere erfarer betydningen av deltakelse på et skolebasert veiledningsstudium, som grunnlag for profesjonsutvikling og kompetanse som lærerutdannere i praksisfeltet. Gjennom skolebasert veilederutdanning kvalifiseres et stort antall lærere på enkeltskoler til rollen som praksislærer. Forfatterne konkluderer med at studiet i veiledningspedagogikk oppleves å ha hatt betydning for profesjonsutvikling og at deltakerne har fått et felles språk og erfaringer med å jobbe undersøkende med felles problemstillinger.

I artikkel 3.3., *Bruk av dramapedagogikk og forumspill i veiledning av profesjonsveiledere*, belyser Ingrid Femdal, Magne S. Jensen, Ann Sofi Larsen, Anne Grete Lindahl, Beate Lund, Geit Luthen, Dan Roger Sträng, Inger Marie Tjøstolvsen, Anita T. Crisostomo, Bente Ulla og Margret Lepp bruk av dramapedagogikk og forumspill i veiledning av profesjonsveiledere. Studien bygger på artikkelforfatternes beretninger om egne opplevelser

og erfaringer fra deltakelse i forumspill, som handlet om utfordrende situasjoner som profesjonsveiledere. Gjennom forumspill ble profesjonsveilederne invitert til å gå tilbake til slike hendelser og utforske disse på nytt. Forskningsmetoden er autoetnografisk, med subjektive erfaringer som kilde til kunnskap. Forfatterne konkluderer med at forumspill kan gi muligheter for å granske antakelser, forestillinger og oppfatninger, som grunnlag for utvidet repertoar og nye perspektiver på pedagogisk praksis.

Artikkel 3.4 har tittelen *Utvikling av veilederrollen ved bruk av case i profesjonsrettet veilederutdanning for lærere*. Jessica Vogt og Oda N. Paulsen setter søkelyset på egen undervisningspraksis og diskuterer hvordan bruk av case kan være et bidrag til å utvikle veilederutdanningene. Gjennom arbeid med praksisnære case ønsket de å øke studentenes veiledningsfaglige forståelser og gi erfaringer med å se sammenhenger mellom veiledningsfaglig teori og egen veiledning i praksis. Gjennom læringsaktivitetene har studentene fått rom for å utforske komplekse tematikker og gjennom dette styrke personlig refleksjon og innsikt i veilederrollen.

Del 4 «*Mangfold og nyskaping i profesjonsfaglig veiledning*» består av fire artikler som på ulike måter belyser mangfold og nyskaping av veiledningspraksiser.

I artikkel 4.1, *Profesjonslæring for nye lærere gjennom kollektive læringsprosesser*, retter forfatterne Anne Grete Lindahl, Tone S. Kjærnes, Magne S. Jensen og Geir Luthen søkelyset mot hvordan nyutdannede lærere i videregående opplæring verdsetter et profesjonsfaglig og kollektivt orientert etterutdanningsprogram for nyutdannede. Programmet ble utviklet og ledet av en høyskole i samarbeid med skoleeier (DEKOMP) og besto av fire samlinger med tema klasseledelse, vurdering, profesjonsfelleskap og profesjonsutvikling. På samlingene sto erfaringsdeling, kunnskapsmegling, refleksjon og veiledningsøvelser sentralt. Mellom samlingene gjennomførte deltakerne mellomarbeid ved egen skole og evaluerte samlingene gjennom brevskrivning til de programansvarlige. Med deltakerbrevene som datamateriale og teorien om praksisarkitekturer som analyseredskap frambringes kunnskap om nyutdannede læreres profittering på og verdsettelse av kollektive læringsaktiviteter og gruppeveiledning med andre nyutdannede.

I artikkel 4.2, *Vi tar en Krumboltz, jenter!*, diskuterer Sandra S. Buer, Astrid N. Eliassen og Lene L. Sørby hvordan veilederes bruk av karriereveiledningsperspektiver kan være en styrke for nyutdannede lærere i overgangen mellom utdanning og yrke. Tittelen viser tilbake til Krumboltz karriereteori, der det å skape muligheter for endring og utvikling er

sentralt. Forfatterne benytter autoetnografisk metode for å illustrere hvordan karriereveiledning både kan gi innsikt i og støtte overgangen for nyutdannede lærere. Der de erfarer at tradisjonell veiledning kan bidra til en tilpasning til eksisterende profesjonsfelleskap, argumenterer forfatterne for at karriereveiledning kan løfte fram individets livssituasjon, ønsker og muligheter utover det som tilhører det yrkesprofesjonelle. En mer helhetlig tilnærming kan være avgjørende for å styrke mestringstro, motivasjon og trivsel.

I artikkel 4.3, *Dramaturgi og estetisk form i aksjonsveiledning*, setter Børge Kristoffersen og Ranveig Lorentzen søkelys på sentrale elementer og perspektiver knyttet til aksjonsveiledning som dramaturgisk og estetisk form. De diskuterer hvordan aksjonsveiledning gjennom teorier, dramaturgi og estetisk form kan bidra i veiledning av nyutdannede lærere. Sentrale elementer i aksjonene er dramaets anslag, et midtparti med rollebytte og handlingsutvikling, og avslutning. Forfatternes intensjon er å bidra til utvidet tenkning om veiledning som fagfelt generelt og området profesjonsveiledning spesielt. Konklusjonen er at å sette erfaringer i spill gjennom rollebytte og dramaturgisk formgivning har hatt betydning i deltakernes profesjonskvalifisering, og at de kollektive og affektivekognitive kunnskapsformene som er anvendt har virket motiverende.

I artikkel 4.4, *Forskningssirkel som brobygger mellom praksisfelt og høyere utdanning*, utforsker Tine D. Krogen hvordan forskningssirkler kan utgjøre *et tredje rom* i samarbeid mellom studenter, praksislærere, lærerutdannere og forskere. Forfatteren bygger på kulturhistorisk aktivitetsteori og hensikten med studien er å utvikle profesjonelle læringsfelleskap som kan bidra til forandring i praksisfeltet og i academia, og i møtet mellom systemene. Forfatteren viser at det å møtes på tvers av aktivitetssystemer kan by på både spenninger og motsetninger, som påvirker hvordan deltakerne forholder seg til både egne arbeidsoppgaver og andre aktivitetssystemer. Gjennom grensekryssing kan et *tredje rom* skapes.

Del 5 «Bærekraftige profesjonsfaglige veiledningsordninger» består av fire artikler som alle er tilknyttet lokale veiledningsordninger.

I artikkel 5.1, *Frå nasjonal ide til lokal handling – administrative faktorar mot berekraftig rettleiingsordning for nyutdanna lærarar*, setter forfatterne Randi Moe, Gunnvi S. Jokstad og Astrid B. Bakken søkelyset mot ulike veiledningsprogram utviklet i samarbeid mellom skole- og barnehageeiere og lærerutdanningen gjennom ti år. Formålet med studien er å anvende skole-/ barnehageeieres og -lederes erfaringer for å finne fram til hvilke

administrative faktorer som er viktige for utvikling av bærekraftige ordninger for veiledning av nyutdannede lærere. Gjennom fokusgruppeintervju og innhenting av ulike refleksjonsnotat fra eiersiden og fra lærerutdanningen har forfatterne identifisert sider ved veiledningsordninger som er avgjørende for bærekraft. Artikkelforfatterne poengterer forankring, og løfter fram ulike perspektiv og utfordringer. Disse må eiere og ledelse må ta ansvar for å innlemme i ordningen for slik å sikre kvalitet på alle nivå i organisasjonen.

Artikkel 5.2, *Lokal samskapt kunnskap – en nøkkel til bærekraftige veiledningsordninger?* av Nina Aa. Vasseljen og Anne Kristin Dahl, retter oppmerksomheten mot betydningen av at lokale veiledningsordninger forankres bredt blant aktørene i organisasjonen, ikke bare hos veilederne, og at det lokalt gjennomføres prosesser der veiledningsordningene forankres i erfarings- og forskningsbasert kunnskap. I artikkelen presenteres et FoU-prosjekt der eiere, ledere, veiledere, nyutdannede lærere og lærerutdannere samskaper et lokalt kunnskapsgrunnlag for veiledningsordningen og nyutdannedes profesjonsstart. Lokale aktørers erfaringer ett år senere viser forbedret veiledning og veiledningsordninger, kollektiv ivaretagelse av nyutdannede lærere, lokal utviklingskompetanse og lokalt engasjement. Er dette spirer til bærekraft?

I artikkel 5.3, *Intern veiledning for nyutdannede barnehagelærere – hva skal til for å lykkes med implementering?* av Magritt Lundestad, vendes blikket mot endrings- og implementeringsprosesser i organisasjoner og hvordan en veiledningsordning med individuell veiledning og gruppeveiledning kan bli institusjonalisert og varig over tid. Studien viser at kombinasjonen intern individuell veiledning og ekstern gruppeveiledning oppleves nyttig og betydningsfull både for faglig utvikling og for å hindre tidlig frafall i yrket, men det kan også være utfordrende å opprettholde den interne individuell veiledningen. Implementering betegnes som en «komplisert konkretiseringsfase».

I artikkel 5.4, *Nyutdannedes forskningskompetanse som ressurs i profesjonsfelleskapet – hvordan veiledere kan bidra*, retter Eli Lejonberg, Tone Søs Kjærnes, Hilde Marie M. Jacobsen og Ole Tobias Mangen oppmerksomheten mot de nyutdannedes kompetanse som potensielle ressurser for profesjonsfelleskapet gjennom sitt arbeid med masteroppgavene i lærerutdanningen. Forfatterne innhenter synspunkter på dette fra lærerstudenter, nyutdannede lærere, veiledere og skoleledere på digital plattform. Funnene indikerer at forskningsbasert kunnskap og kompetanse kan være relevant,

og at veiledere har en viktig rolle i å bidra til at nyutdannede læreres kompetanse kan anvendes som ressurs i skolen.

Redaksjonen takker

- antologiens forfattere for deres forskningsbaserte artikler og for deres engasjement og faglige bidrag i responsgruppene på veien fra abstrakt til antologi
- Utdanningsdirektoratet som finansierer vårt nasjonale nettverk og slik ga økonomisk grunnlag for denne Open Access- publiseringen
- redaktør Maria R. Braadland i Cappelen Damm Akademisk for godt samarbeid gjennom hele prosessen fra ide til publisering av denne antologien. I den sammenheng takker vi også de anonyme fagfellene Cappelen Damm har engasjert og som har bidratt med å kvalitetsutvikle forfatterens arbeid.
- Alle deltakerne i Nettverket for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage, grunnskole og videregående opplæring som har støttet og på ulike måter bidratt i arbeidet med antologien.

Vi retter vår største takk til nettverkets koordinator, seniorrådgiver Tonje Harbek Brokke ved Universitetet i Sørøst-Norge, som har holdt orden på utallige dokumenter, e-poster og prosesser mellom forfattere, redaksjonen og forlaget.

Antologiens redaksjon

Eva Bjerkholt er professor i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge. Hennes forskningsområder er profesjonsfaglig veiledning og lærende kollektive profesjonsfellesskap, overgang fra lærerutdanning til yrke (induction) og oppfølging og profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage, skole og videregående opplæring. Hun leder det nasjonale kompetansenettverket «Nettverk for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole», det tverrsektorielle Nordiske nettverket NTI: Nordic Teacher Induction og er en av lederne for det Europeiske tverrsektorielle nettverket TIME: Ecologies of Teacher Induction and Mentoring in Europe. Hun er forskningsleder for kunnskaps- og forskningsprosjektet STEP: Partnership for Sustainable Transition from Teacher Education to Profession. Becoming a professional teacher.

Nina Aagesen Vasseljen er universitetslektor i pedagogikk ved Institutt for lærerutdanning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Hun har vært lærer og leder i grunnskolen i vel 20 år. Nå underviser hun i pedagogikk i grunnskolelærerutdanningene og i videreutdanningsemner innenfor profesjonsfaglig veiledning for lærerstudenter og lærere. Vasseljen leder Ny som lærer i Trøndelag, et samarbeid mellom lærerutdanningene og skole- og barnehageeiere om etablering og videre utvikling av lokale veiledningsordninger for nyutdannede lærere. Hennes forskningsinteresser er skolebasert kompetanseutvikling, Lesson Study, profesjonsfaglig veiledning, nyutdannede lærere og regionale og lokale veiledningsordninger. Vasseljen er nestleder og medlem av arbeidsutvalget for det nasjonale kompetansenettverket «Nettverk for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole».

Anne Kristin Dahl er universitetslektor emerita ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS), Universitetet i Oslo. Hun har 20 års erfaring som lektor i videregående skole. Hun har vært faglig leder av veilederutdanningen ved UiO og har undervist i profesjonsfaglig veiledning og i fagdidaktikk ved Lektorutdanningen og PPU. Hun har hatt ansvar for utvikling av veiledningsordninger ved videregående skoler i Oslo og Akershus og leder nå et nettverk for ledere og veiledere i videregående skole i Oslo. Forskningsinteressene er skolebasert kompetanseutvikling, profesjonsfaglig veiledning, nyutdannede læreres særlige utfordringer og ledes og skolemyndigheters ansvar for lokale og regionale veiledningsordninger. Hun har vært medlem i arbeidsutvalget for det nasjonale kompetansenettverket «Nettverk for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole».

Gerd Sylvi Steinnes er professor i pedagogikk ved Høgskulen i Volda, Institutt for pedagogikk. Hennes forskningsområder er ulike retninger innenfor profesjonsforskning, som profesjonsveiledning og barnehagelærerrolla. Hun har også forsket på didaktisk arbeid i barnehagen. Steinnes er medlem i arbeidsutvalget for det nasjonale kompetansenettverket «Nettverk for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole». Hun er forskningsleder for KALIBER, et forskningsprosjekt om kvalitet, arbeidsdeling og ledelse i norske barnehager. Steinnes underviser i UH-pedagogiske emner om veiledning av masterstudenter, i veilederutdanning og i master i barnehagekunnskap, og leder oppfølgingen av profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i Møre og Romsdal.

Referanser

- Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination: four essays*. (M. Holquist & C. Emerson. Overs.). University of Texas Press.
- Bakhtin, M. (1986). *Speech genres and other late essays*. (M. Holquist & V. W. McGee, Overs.). University of Texas Press.
- Bjerkholt, E. (2013). *Åpning av lukkede rom. En kvalitativ studie av innholdet og dialogene i veiledningssamtaler mellom nyutdannede lærere og lokale veiledere*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Biesta, G. (2022). *World-centred education. A view for the present*. Routledge.
- Bjerkholt, E. (2017). *Profesjonsveiledning. Fra praktisk virksomhet til teoretisk felt*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bjørndal, C. R. P. (2009). *Bak veiledningens dør - Symmetri og asymmetri i veiledningssamtaler: Del 1-3 og del 4-6*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.
- Britton, E., Paine, L., Pimm, D. & Raizen, S. (2003). *Comprehensive teacher induction. systems for early career learning*. Kluwer Academic Publishers.
- Bue, T. (1973). *Pedagogisk veiledning*. NKS-forlaget.
- Dahl, T., Buland, T., Finne, H. & Havn, V. (2006). *Hjelp til praksisspranget. Evaluering av veiledning av nyutdannede lærere*. Sintef Teknologi og samfunn. https://www.udir.no/globalassets/files/tall-og-forskning/rapporter/5/evaluering_av_nyutdannede_laerere.pdf
- Dale, E. L. (2005). *Kunnskapsregimer i pedagogikk og utdanningsvitenskap*. Abstract forlag.
- Fransson, G., & Gustafsson, C. (Red.). (2008). *Newly qualified teachers in northern Europe – comparative perspectives on promoting professional development*. Gävle University Press.
- Feiman-Nemser, S. (2010). Multiple meanings of new teacher induction. I J. Wang, S. J. Odell & R. T. Clift (Red.) *Past present and future research on teacher induction. An anthology for researchers, policy makers and practitioners*. Rowman & Littlefield Education.
- Gallavara, G., Havre, S., Kristiansen, M., Mork, M. & Sandsmark, J. (2024). Veiledning kan gi overskudd og tid til nødvendig ettertanke. *Kommunal Rapport 23.06*. <https://www.utdanningsnytt.no/laereplaner-laererstudiet-laereryrket/hva-er-det-med-laereryrket-som-gjor-at-nyutdannede-laerere-trenger-veiledning/391106>
- Gjems, L. (1995). *Veiledning i profesjonsgrupper*. Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum, L. *Profesjonsstudier* (s. 71–86). Universitetsforlaget.
- Handal, G. & Lauvås, P. (1983). *På egne vilkår. En strategi for veiledning med lærere*. Cappelen forlag.
- Heggen, K. (2008). Profesjon og identitet. I A. Molander & L. I. Terum *Profesjonsstudier* (s. 321–332). Universitetsforlaget.
- Heikkinen, H. L. T., Jokinen, H. & Tynjälä (Red.).(2012). *Peer-group mentoring for teacher development*. Routledge.
- Heikkinen, H.L.T. et al., (2023). Modell on the content of induction developed in the Nordic Teacher Induction network - NTI. After inspiration from G. Biesta. Modell presented at the ECER conference 2023 in Glasgow.
- Helms-Lorenz, M., Plauborg, H., Heikkinen, H. L. T. & Bjerkholt, E. (Red.).(2025). *Ecologies of teacher induction and mentoring in Europe*. Brill Publisher.
- Hoel, T. L., Hanssen, B., Jakhelln, R. & Østrem, S. (Red.) (2008). *Det store spranget. Ny som lærer i skole og barnehage*. Tapir.
- Jackhell, R. (2011). *Alene – sammen: nyutdannede læreres profesjonslæring i veiledning og kollegial samhandling*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.
- Kunnskapsdepartementet (2018). *Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole*. Udir.no. <https://www.regjeringen.no/contentassets/0081e41fad994cfdbb4e0364a2eb8f65/veiledning-av-nyutdannede-nytilsatte-larere-i-barnehage-og-skole.pdf>

- Kunnskapsdepartementet (2025). *Prinsipper og forpliktelser for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole* (datert 02.05.2025). Regjeringen.no Prinsipper og forpliktelser for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede lærere i barnehage og skole – regjeringen.no
- Kvam, E. K. (2024). *Veiledning og læreres kunnskapsarbeid*. I E. K. Kvam, D. Roness, M. Ulvik, I. Helleve & K. Smith (Red.), *Veiledning og profesjonell utvikling i skolen* (Kap. 1, 33–51). Fagbokforlaget.
- Lauvås, P. & Handal, G. (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. (3. utg). Cappelen Damm Akademisk.
- Lekang, T., Olsen, K.-R. & Engvik, G. *Veiledning for nyutdannede lærere – et spill for kvalitetsutvikling i lærerutdanningen?* Nasjonalt nettverk for veiledning av nyutdannede lærere, Utdanningsdirektoratet.
- Madsen, J. & Bjerkholt, E. (2025). Nyutdannede læreres møte med skolens profesjonsfelleskap – positivt og inkluderende eller skremmende og ekskluderende? I A. Moxnes, E. Bjerkholt, T. D. Krogen & L. Opdal (2025). *Veiledningspraksis, kollektive læringsprosesser og veilederutdanning*, (s. 185–204). Cappelen Damm Akademisk. <https://cdforskning.no/cdf/catalog/book/255>
- Mausethagen, S. & Smeby, J.-C. (Red.). (2017). *Kvalifisering til profesjonell yrkesutøvelse*. Universitetsforlaget.
- Munthe, E. (2003). *Læreren og læring; mellom usikkerhet og skrår sikkerhet*. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 89(6), 431–445. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2005-06-05>
- Nielsen K. & Kvale, S. (Red.).(1999). *Mesterlære. Læring som sosial praksis*. Gyldendal Akademisk.
- NOU 2022: 13. (2022). *Med videre betydning. Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/no/dokumenter/nou-2022-13/id2929000/>
- OECD (1990). *Reviews of National Policies for Education*. OECD. <https://www.oecd.org/education/school/reviewsofnationalpoliciesforeducation.htm>
- OECD (2019). *Education at a Glance 2019*. <https://oecdeditoday.com/education-at-a-glance-2019-key-findings/>
- Olsen, K.-R., Wedde, E., Antonsen, Y., Bjerkholt, E., Brokke, T. H., Gallavara, G., Gilberg, H., Havre, S., Hjordemaal, F. R., Jakhelln, R., Madsen, J., Sandsmark, J., & Stenseth, A.-M.H. (2022). *Lærerstudenters forventninger til arbeidet som profesjonelle lærere i skolen. Resultater fra en spørreundersøkelse i regi av NFR-prosjektet STEP: Partnerskap for bærekraftig overgang fra lærerutdanning til yrke*. Universitet i Sørøst-Norge, skriftserien nr. 105. <https://www.usn.no/forskning/forskningsgrupper-og-senter/barnehage-skole-og-hoyere-utdanning/veiledning-i-profesjon-og-utdanning/aktuelt/larerstudenters-forventninger-til-arbeidet-som-profesjonelle-larere>
- Olsen, K.-R., Bjerkholt, E. M., & Heikkinen, H. L.T. (Red.).(2020) *New teachers in Nordic countries – ecologies of mentoring and induction*. Cappelen Damm Akademisk. <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/105>
- Roberts, A. (2000). Mentoring revisited: a phenomenological reading of the literature. *Mentoring & Tutoring*, 8(2), 145–170. <https://doi.org/10.1080/713685524>
- Schaefer, L., Long, J. S., & Clandinin, D. J. (2012). Questioning the research on early career teacher attrition and retention. *Alberta Journal of Educational Research*, 58(1), 106–121.
- Shanks, R., Tonna, M. A., Krojgaard, F., Paaske, K.A., Robson, D. & Bjerkholt, E. (2020). A comparative study of mentoring for new teachers. *Professional Development in Education*, 48(5), 751–765. <https://doi.org/10.1080/19415257.2020.1744684>
- Shockley, R., Watlington, E., & Felsher, R. (2013). Out on a limb: The efficacy of teacher induction in secondary schools. *NASSP Bulletin*, 97(4), 350–377. <https://doi.org/10.1177/0192636513510595>
- Skagen, K. (red.).(2000). *Kunnskap og handling i pedagogisk veiledning*. Fagbokforlaget.

- Skagen, K. (2021). *Levende tradisjoner i profesjonsveiledning*. Kolofon.
- Skjølsvik, K., (Red.). (2007). *Når starten er god. En artikkelsamling om veiledning av nyutdannede lærere i barnehage, grunnskole og videregående opplæring*. Utdanningsdirektoratet.
- Smith, K. & Ulvik, M. (Red.).(2018). *Veiledning av nye lærere*. (2. utg.) Universitetsforlaget.
- Sundli, L. (2001). *Veiledning i lærerutdanningens praksis: mellom refleksjon og kontroll*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Søndenå, K. (2002). *Tradisjon og Transcendens – ein fenomenologisk studie av refleksjon i norsk førskulelærerutdanning*. [Doktorgradsavhandling]. Göteborgs universitet.
- Tonna, M. A. (2019). The benefits of mentoring newly qualified teachers in Malta. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*. 8(4), 268–284. <https://doi.org/10.1108/IJMCE-02-2019-0034>
- Tonna, M. A., Bjerkholt, E., & Holland, E. (2017). Teacher mentoring and the reflective practitioner approach. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*, 6(3), 210–227. <https://doi.org/10.1108/IJMCE-04-2017-0032>
- Ulleberg, I. (2014). *Kommunikasjon og veiledning*. (2. utg.) Universitetsforlaget.
- Worum, K. S. (2014). Veiledning, kunnskapssyn og danning. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 98(1), 26–35. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2014-01-09>
- Ødegård, E. (2011). *Nyutdannede pedagogiske lederes mestring og appropriering av barnehagens kulturelle redskaper: en kvalitativ studie av nyutdannede førskulelæreres kompetansebygging det første året i yrke*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.